

Het levensslotje

Het levensslotje of - zoals de Chinezen het meestal zelf noemen - het 'langleven-slotje' 長命鎖 [chanmingsuo 长命锁] is bedoeld om een kind 'aan het leven te binden'. En dat is geen overdreven wens in een land dat sinds mensenheugenis geteisterd wordt door ziekten, overstromingen, oorlogen en hongersnoden.

Deze slotjes kom je tegenwoordig regelmatig tegen op rommelmarkten in China en afbeeldingen ervan zie je vaak op

Nieuwjaarsprenten in klassieke stijl waarop kinderen zijn afgebeeld.

Hoewel de geschiedenis van dit amulet ver teruggaat, zien we dat het vooral in de negentiende eeuw ongekend populair werd. In die periode werden ook de rituelen rond dit sieraad vastgelegd. Rituelen die nu nog voornamelijk in afgelegen streken worden nageleefd.

Als een kind 100 dagen oud werd (en dus 'levensvatbaar' was gebleken), vierde men het feest van het 'honderdjarige kind' 百歲兒 [百岁儿 baisui er]. Dit was feitelijk de vierde mijlpaal in zijn leven. Eerst vierde men (meestal op de tweede dag) het feest van 'de eerste bezoeker', op de derde dag na de geboorte 'het eerste bad' (vooral populair in het noorden van China) en na een maand (of bij de eerstvolgende volle maan) het feest van 'de eerste maan'. Op de honderdste dag werden er voor de baby (en soms voor de hele familie) nieuwe kleren gekocht en kreeg het kindje - of de ouders - allerlei geschenken aangeboden, waaronder het langleven-slotje. Bij voorkeur werden alle cadeaus ontvangen uit handen van de oma van moederszijde, die nauwkeurig bijhield wie wát gegeven had, zodat bij de eerstvolgende gelegenheid een tegengift niet te hoog of te laag zou uitvallen. Vrienden en familie kwamen op bezoek, er werd lekker eten gemaakt, er

werden snoepjes uitgedeeld en er werden spelletjes gedaan. De gasten kregen meestal tijdens de visite roodgeschilderde eieren.

Vorm

Langleven-slotjes zijn er van koper, zilver en jade, maar ook van tin of van 'wit koper' 白銅 [白銅 baitong] - een typisch Chinese legering van koper en nikkel. Natuurlijk was de keuze van het materiaal in hoge mate afhankelijk van de financiële draagkracht van de familie.

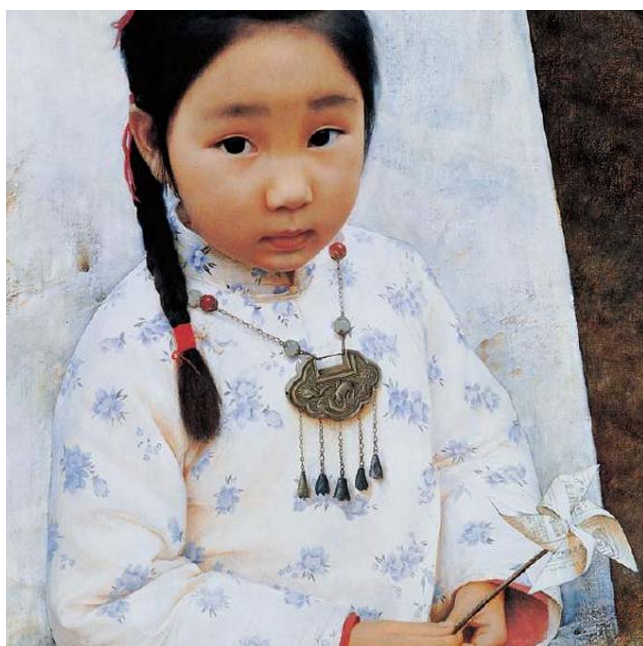
Daarnaast kon men kiezen voor de vorm van een echt slot (driedimensionaal) of voor de amuletvorm (dan zijn ze gewoon plat). Maar er zijn ook langleven-slotjes in de vorm van een goudklompje of in de vorm van een vlinder - dit

laatste omdat 'vlinder' 蝶 [die] homofoon is met 耄 [die], een term voor een hoogbejaarde tussen de 70 en 80 jaar. Hiermee sprak men dus op symbolische wijze de wens uit dat het kind een zeer hoge leeftijd mocht bereiken.

Ook zien we ze - gestileerd zoals de kop van een Ruyi-scepter (如意) - in de vorm van een 'lingzhi' 靈芝 [灵芝], de magische paddenstoel die onsterfelijk maakt.

Geschiedenis

De huidige vorm is sedert de Ming-dynastie (1368-1644) nauwelijks veranderd, maar de ontstaansgeschiedenis van het amulet gaat veel verder terug.

De voorloper was het 'langleven-koord' 長命縷 [长命缕 de changming lu], voor het eerst beschreven in de Analen van Jing Chu. Daarin staat dat tijdens het drakenbootfeest (op de 5e dag van de 5e maand) alle families een vijfkleurig (blauw, geel, rood, wit en zwart) zijden koord ophingen boven de deur als afweer tegen het kwaad. Jing Chu (荆楚) was een staat uit de late Zhou-dynastie die een belangrijke rol speelde in China van circa 700 tot het jaar 223 voor Christus. Op zijn hoogtepunt bestreek dit rijk grote delen van de huidige provincies Hubei, Hunan, Chongqing, Henan, Shanghai en Jiangsu. De Analen van Jing Chu werden ongeveer een eeuw na de val van dit rijk opgetekend.

Gedurende de Wei en Jin (220-420) en tijdens de Periode der Noordelijke en Zuidelijke dynastieën (420-589) gingen vrouwen dergelijke koorden (maar veelal ook een simpel roodgekleurd koord) om hun arm dragen. Later werden ze gedragen door zowel moeder als kind. Tijdens de Periode der Noordelijke dynastieën (北朝 386 - 581) waren het echter vooral dienstmeiden en prostituees die hier mee rond liepen, maar de essentie bleef want "... ze werden vervaardigd tijdens Grote Hitte". Grote Hitte (夏至) is de naam van de tiende dubbele week uit de Chinese kalender die ongeveer loopt van 5 tot 22 juni; in die periode zijn allerlei kwade dampen op aarde actief en dient men extra voorzichtig te zijn. Daarnaast werd China in de periode van 200 tot 600 meer dan gemiddeld getroffen door hongersnoden, ziekten en oorlogen. Hoe het ook zij, het koord werd een populaire talisman en er kwamen meer namen voor in omloop zoals: 長生縷 [长生缕 changsheng lu], 續命縷 [续命缕 xu ming lu], 延年縷 [延年缕 yannian lu] - alle drie te vertalen met 'langleven koord'; 'vijf kleuren koord' 五色縷 [五色缕 wuse lu], of 'zijden koord van opperste bescherming' 辟兵縷 [辟兵缕 bi bing zeng], 'honderd koord' 百索 [baisuo] (specifiek gegeven bij de eerste verjaardag) en ten slotte 'rood koord' 朱索 [zhu suo].

Uit de late Tang-dynastie (negende eeuw) dateert een gedicht met de boodschap dat hoe mooi een dergelijk halssieraad en hoe voornaam het gezelschap ook is, het snoer niet moet knappen omdat je dan met z'n allen over de grond moet kruipen om alle pareltjes en zilveren kralen op te rapen. Hieruit mogen we dus afleiden dat het eenvoudige koord al in deze periode - in bepaalde kringen - vervangen was door een luxer exemplaar en dat er veel geld aan uitgegeven werd. Tijdens de Song-dynastie (960-1279) deed het gebruik zelfs zijn intrede bij het hof en gingen

ook mannen het dragen. Vlak voor het drakenbootfeest (wat meestal ook in de dubbele week met de naam Grote Hitte valt) deelde de keizer ze hoogstpersoonlijk uit aan de leden van de hofhouding en het was natuurlijk de bedoeling dat zij deze sieraden tijdens de festiviteiten goed zichtbaar droegen. Deze amuletten waren uiteraard nog veel mooier dan de simpele 'vijfkleurige koorden' en overtroffen ook hun voorlopers uit de late Tang-dynastie. Men noemde ze 'kralenknoopsel' 珠兒結 [珠儿结 zhur jie] en 'gekleurd dradenknoopsel' 彩線結 [彩线结 caixian jie] en zij waren vaak versierd met echte parels en andere kostbare materialen. Zoals met veel hofgebruiken, volgde spoedig de gegoede klasse deze mode en er ontstond een geheel nieuwe industrie waarbij creatieve kunstenaars, handelaars in edele metalen en winkels elkaar snel vonden.

Tijdens de Ming (1368 - 1644) veranderde het gebruik en evolueerde de vorm in die van een slotje. In de vroege Ming droegen volwassenen nog amper 'knoopsels' en het slotje werd een halssieraad voor kinderen die hun eerste verjaardag 周歲 [周岁 zhousui] vierden. De stukjes zilver, goud en jade werden groter en de eerste exemplaren met teksten verschenen. Ook kwamen er slotjes in de vorm van de kop van de Ruji-scepter en er kwamen versierselen (symbolische motieven) op zoals bamboe (voor 'wensen'), perzik (voor 'lang leven'), vleermuis (voor 'geluk'), goudvissen (voor 'rijkdom') en allerlei bloemen die 'lente' of 'succes' verzinnebeelden.

Een bijzondere plaats wordt ingenomen door het 'halssieraadslot' 項圈鎖 [项圈锁 xiangquan suo] van Keizer Gao Zong (beter bekend als Qianlong 乾隆). Deze keizer liet in het jaar 1788 voor zijn derde concubine een erg mooi en vooral erg kostbaar halssieraad maken van zeven duim breed (circa 22 centimeter), gebaseerd op de vorm van een levensslotje. Het ging de boeken in als het duurste sieraad ooit voor een keizerlijke concubine vervaardigd en zou maar liefst een bedrag gelijk aan 500 kilo zilver hebben gekost. Het is niet denkbeeldig dat dit heeft geleid tot de explosieve groei in populariteit van dit soort slotjes in de negentiende eeuw.

Taalkundige en literaire aspecten

Vooraf voor verzamelaars zijn de teksten die men aantreft op levensslotjes interessant en intrigerend. De tekst staat soms van rechts naar links of van links naar rechts geschreven, maar ook wel helemaal door elkaar gehusseld. De karakters zijn niet altijd even makkelijk leesbaar omdat de ambachtslieden die ze vervaardigden óf zelf niet konden lezen en schrijven, dan wel hun gevoel voor esthetiek geheel de vrije loop lieten. Soms maakten deze siersmeden - met wisselend succes- gebruik van zeer kunstzinnige voorbeelden uit lang vervlogen tijden.

De meest voorkomende teksten zijn:

"Lang leven, voorspoed (overvloed) en aanzien" - 長命富貴 [长命富贵 changmingfugui]

"Eeuwigdurend geluk en een lang leven" 福壽萬年 [福寿万年 fushou wannian]

Letterlijk: "Geluk, lang leven, tienduizend jaar"

"Hartelijk gefeliciteerd - lang leven honderd jaar" -
長命百歲 [長命百歲 changmingbaisui]

"Jadehal, rijkdom en eer" - 玉堂富貴 [玉堂富貴 yutang fugui]

Met de term 'jadehal' wordt een rijke familie bedoeld en met 'eer' bedoelt men 'aanzien'.

"Rijkdom en rang - slot" - 富貴鎖 [富貴鎖 fugui suo]

"Pijnboom en cipres, voortdurende lente" - 松柏長春
[松柏長春 song-bai changchun]

De pijnboom en cipres zijn altijd groen en verliezen hun blad nooit. Met de karakters 'changchun' 長春 [長春] wordt ook de 'roos' aangeduid (de bloem van de vier jaargetijden) en het is de naam van een

woekerplant met vijfbladige bloempjes. Hier bestaan twee soorten van: een komt uit India (de

Catharanthus pusillus), de andere komt uit zuidoost Azië (de Vinca-soorten). Ze zijn bij ons bekend als 'maagdenpalm' en blijven - net als de pijnboom en de cipres - ook het hele jaar groen; of dit een rol gespeeld heeft bij de naamgeving durven wij echter niet te zeggen. Verder kennen we in de Chinese farmacie 'eeuwige lente pillen' 長春丸 [長春丸 changchun wan], gemaakt van vislijm, gemalen oesterschelp, katoenzaad, lotus, hertengewei, honing en nog wat plantaardige ingrediënten.

"Opvolgend drie maal de eerste plaats behalen" - 連中三元 [連中三元 lianzhongwanyuan]

De wens dat het kind driemaal de beste score haalt in drie opeenvolgende literaire examens.

"Eén van de top drie examinandi van de keizerlijke examens" - 狀元及第 [狀元及第 zhuangyuan jidi]

"Rang en inkomen, verheffing in de adelstand" - 爵祿封侯 [爵祿封侯 juelu fenghou]

"Acht schepels talent" - 八斗之才 [badouzhicai]

Een term voor een zeer capabel en getalenteerd mens.

"Honderd families beschermen" - 百家鎖 [百家鎖 baijia suo] of 百家保 [baijia bao]

Slotjes met deze tekst komen meestal uit de provincie Hunan waar men 'met de pet rond ging' in het dorp en elke familie een kleine financiële bijdrage leverde. Zo werd het kind als het ware opgenomen in de dorpsgemeenschap. Dit gebruik is nog steeds in zwang op het platteland en bij enkele etnische minderheden. De term 'honderd' wordt in China ook gebruikt voor begrippen als 'alle' of 'veel'.

Een variant hierop is het 'nek-ring-slot' 頸圈鎖 [頸圈鎖]

Boven: van rechts naar links zien we de karakters Chang (長), Bai (百), Sui (歲) en Ming (命) in moeilijk leesbare kalligrafie en door elkaar gezet, maar wel met de betekenis 長命百歲 [長命百歲 changmingbaisui].

jingquansuo], een sieraad wat nog erg populair is bij diverse bergvolken in het zuiden van China. Het wordt voornamelijk gedragen door vrouwen en heeft dezelfde symbolische waarde als het langlevens-slot, maar zij krijgen dit pas als ze de huwbare leeftijd bereiken of op het moment dat zij trouwen. In het laatste geval wordt dit sieraad ook wel een 'jiming suo' 寄名鎖 [寄名锁] genoemd. Jiming betekent: de achternaam aannemen van je adoptiefamilie (in dit geval je schoonfamilie). Feitelijk is dit dus niet veel anders dan het

westerse gebruik waarbij een vrouw de achternaam van haar man aanneemt op het moment dat zij met hem in het huwelijk treedt. Deze term wordt overigens ook gebruikt door een monnik of non die een religieuze naam aanneemt.

In de literatuur komen we meerdere termen tegen die allemaal over het langlevens-slotje gaan. Soms noemt men het eenvoudigweg 'sieraad' 飾物 [饰物 shiwu], dan weer 'slot' 鎖 [锁 suo] of 'koord/touw' 索 (eveneens 'suo'), maar ook termen als 'koord/draad' 縷 [缕 lu] en 'knoopsel' 結 [结 jie] komen voor.

Verder worden de slotjes meer dan eens genoemd in klassieke werken als de 'Pruimenbloesem in een Gouden Vaas' (金瓶梅詞話 [金瓶梅词话]), geschreven rond 1550 en de 'Droom in de Rode Kamer' 紅樓夢 [红楼梦], geschreven rond 1750.

Over de grens

Voor invloeden die mogelijk een rol hebben gespeeld bij de ontwikkeling van het levensslotje kunnen we naar twee interessante gebruiken uit India kijken:

In het oude India werden borstsieraden zowel door mannen als vrouwen gedragen en onder de naam 'ji you luo' 積由羅 [积由罗] werden zij kort voor het begin van onze jaartelling ook bekend in China. Dergelijke 'kledingaccessoires' 纓絡 [纓络 yingluo] zijn vooral met het boeddhisme meegekomen. Ze werden niet geïmporteerd, maar aan het volk getoond middels

beeldhouwwerken, fresco's, boekillustraties en andere religieuze kunst. Er werden ook echte 'hals sieraden' 頸飾 [颈饰 jingshi] afgebeeld, die nagemaakt werden en in het China van de zesde eeuw zelfs mode werden. De afgebeelde sieraden werden steeds overdadiger en reikten in de Tang-dynastie zelfs tot op de enkels. Het gebruik van dergelijke sieraden wordt onder andere in de 'Zuidelijke historiën' (南史 nan-shi) beschreven als typisch voor een aantal kleine stammen in de berggebieden van Zuid-China (少數民

族 [少数民族]). De Miao uit Guizhou dragen nog steeds zeer forse (tot wel dertig centimeter grote) zilveren levenssloten.

Het tweede gebruik heet 'Raksha Bandhan', een hoogtijdag die in India (c.q. door hindoes) al sinds mensenheugenis wordt gevierd en waarbij de band tussen broers en zussen letterlijk wordt verstevigd. De meisjes binden op die dag een 'rakhi' (heilige draad) om de pols van haar broer(s). In ruil daarvoor geven zij de meisjes een geschenk en beloven ze te beschermen en voor ze te zullen zorgen als dat nodig mocht zijn. Hierna voeren zij elkaar zoetigheden, worden er spelletjes gespeeld, gedronken en muziek gemaakt. De term 'broer' dient hier niet al te letterlijk genomen te worden want men kan bij dit feest namelijk ook een 'broer' adopteren. In sommige dorpen geven alle inwoners elkaar dergelijke draden om de gemeenschapszin te versterken.

Links: Amulet in de vorm van een levensslotje, afkomstig van de Chaotien-tempel in Beigang (Taiwan) 北港朝天宮, verkregen na een pelgrimstocht van acht dagen en zeven nachten. Op de voorzijde staat "brand wierook" en de afbeelding van de godin Matanpo 媽祖婆 [妈祖婆] (moedertje Tan), ook Lao Tanmu 老袒母 genoemd, geflankeerd door de tempelwachters Heng en Ha 哼哈二將

Rechts: Miao - halssieraad

